

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

Факультет економіки та менеджменту

Кафедра психології у виробничій сфері

**Методичні вказівки
для самостійної роботи з курсу
«Диференціальна психологія»**

для студентів спеціальності 053 «Психологія»
усіх форм навчання

Тернопіль – 2018

УДК

Методичні вказівки для самостійної роботи з курсу «Диференціальна психологія» для студентів спеціальності 053 «Психологія» усіх форм навчання / упорядник І.Л.Моначин – Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2018. – 20 с.

РЕЦЕНЗЕНТ:

Вишньовський В.В. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя.

Методичні вказівки розроблено відповідно до навчального плану підготовки фахівців освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 053 «Психологія»

УДК 159.

Затверджено на засіданні кафедри психології у виробничій сфері (протокол № 9 від 26 лютого 2018 року)

Схвалено й рекомендовано до друку на засіданні методичної ради факультету економіки та менеджменту (протокол № 7 від 18 квітня 2018 року).

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

Програма «диференціальна психологія» розроблена відповідно до програм підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр», що відповідає вимогам якісної і ефективної підготовки та атестації наукових кадрів.

Диференціальна психологія – галузь науки, яка вивчає індивідуальні відмінності психіки індивідів і груп людей, а також природу, джерела і наслідки цих відмінностей. Це наука про закономірності психічних варіацій. Індивідуалізація є властивістю всього живого.

Індивідуальні відмінності властиві не тільки людям, але й всьому тваринному світові. Причому часто внутрішньовидові відмінності переважають міжвидові.

Диференціальна психологія має галузі пересікання з різними іншими галузями психологічного знання. А саме з соціальною психологією, віковою, загальною, зоопсихологією, графологією тощо.

Завдання диференціальної психології полягають в тому, щоб встановити закономірності виникнення і прояву індивідуальних відмінностей в психіці людини, розробити теоретичні основи психодіагностичних досліджень та психокорекційних програм.

Насьогодні ця галузь знань, максимально розгорнута на запити практики і тому дуже швидко розвивається.

ВИМОГИ ДО ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ З ЦИКЛУ ДИСЦИПЛІНИ

БАКАЛАВР повинен в галузі психології:

1) розуміти диференціацію індивідуальних особливостей психіки людини з точки зору їх обумовленості властивостями нервової системи; відношення людини до природи і протиріч та криз існування людини в природі, що з'явилися в сучасну епоху технічного розвитку;

2) знати індивідні, предметно-змістові та духовно-світоглядні якості індивідуальності, особливості самосвідомості, стильових характеристик особистості і здійснення різних видів діяльності (професійної, навчальної, спілкування тощо);

3) мати уявлення про специфіку психологічної допомоги, методичні настанови, методи та прийоми терапевтичного впливу на клієнта, ролі свідомості і самосвідомості в поведінці, спілкуванні і діяльності людей, формуванні особистості;

4) розуміти природу психіки, знати основні психічні функції і їх фізіологічні механізми, навичок уважної поведінки, базових мікронавичок та ведення консультативної бесіди, співвідношення природних і соціальних факторів у встановленні психіки, розуміти значення волі та емоцій, потреб та мотивів, а також несвідомих механізмів про поведінку людини;

5) вміти давати психологічну характеристику особистості, сформувати початковий досвід та професійну позицію фахівця щодо практичної діяльності психолога-консультанта;

6) усвідомлювати і бачити співвідношення спадковості і соціального середовища, ролі і значення національних і культурно-історичних фактів;

7) могли проаналізувати проблеми усіх рівнів індивідуальності, унікальне поєднання рис, способів поведінки та звичок, що визначають неповторну картину існування людини.

Термін диференційна психологія ввів німецький психолог В. Штерн в своїй праці “Психологія індивідуальних відмінностей” опублікованій в 1900 році. Протягом певного часу в якості синонімів використовувались поняття: характерологія (І. Банзен, Є. Люка), яка сьогодні відноситься до галузі знань про характер; етологія (Дж.Ст.Милль), в даний час займається вивченням поведінки; індивідуальна психологія (А. Біне Є. Крепелин), сьогодні позначає адлерівський напрямок психоаналізу; спеціальна психологія (Г. Хейманс), яка позначає також медичну психологію.

Таким чином, діапазон досліджуваних особливостей дуже широкий і їх набір різноманітний, тому з розвитком науки стає помітною вихідна система координат відносно якої і будуть в майбутньому розглядатися прояви людської індивідуальності.

ПЕРЕЛІК ТЕМ ТА ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання для самостійної роботи студентів

Самостійна робота з дисципліни «Диференціальна психологія» є складовою частиною навчального курсу. Основною метою індивідуального завдання є поглиблення знань студентів із зазначеної дисципліни. В процесі виконання самостійного завдання студенти готують реферати за наведеними темами.

Самостійна робота 1.

Загальні положення та методологічні засади диференціальної психології

Предмет і завдання диференціальної психології. Основні напрямки диференціальної психології. Диференціальна психологія як наука. Донаукові знання (краніоскопія, характерологія, графологія, фізіогноміка) Поняття психологічної норми. Напрямки диференціально-психологічних досліджень. Диференціально-психологічний аспект універсальних дихотомій людинознавства. Ієрархічна структура суб'єкта взаємодії зі світом: організм, індивід, особистість, індивідуальність. Загальні принципи диференціально-психологічного аналізу. Методи диференціальної психології. Місце диференціальної психології в системі людинознавства.

Самостійна робота студентів

1. Назвіть у чому полягає специфіка психічних феноменів і які методологічні труднощі це спричинює
2. Намалюйте навчальну генограму для своєї сім'ї за ознаками «успішність у школі», «кількість дітей»
3. Назвіть та законспекуйте основи теорій про вплив середовища на людину.
4. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: диференціальна психологія, диференціально-психологічна парадигма, організм, індивід, особистість, індивідуальність, суб'єкт, інтегральна індивідуальність, універсальні дихотомії людинознавства.
5. Складіть бібліографію до курсу «Диференціальна психологія» (до 15 джерел).
6. Складіть короткий історичний нарис розвитку диференціальної психології.
7. Покажіть схематично місце диференціальної психології в системі людинознавства.

Література

1. Государев Н. А. Дифференциальная психология в вопросах и ответах. – М., 2008.

2. Кондрашихина О. А. Дифференциальная психология: Учеб. пос. / О.А. Кондрашихина. – К. : Центр учебной литературы, 2009. – 232 с.
3. Либин А. В. Дифференциальная психология: наука о сходстве и различиях между людьми. – М., 2008.
4. Машков В. Н. Дифференциальная психология человека. – СПб., 2008.
5. Палій А. А. Диференціальна психологія: навч. посіб. / А. А. Палій. – К. : Академвидав, 2010. – 432 с.
6. Психология индивидуальных различий / Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 720 с.
7. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія. – Львів: «Новий світ – 2000», 2008. – 235 с.

Самостійна робота 2.

Основні методологічні підходи до диференціальної психології

Типологічний підхід у диференціальній психології. Індивідуально-метричний підхід у диференціальній психології. Психологічні прояви непсихологічних типологій людини. Індивідуалізаційний підхід у диференціальній психології.

Самостійна робота студентів.

1. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: типологія, методологічний підхід, індивідуалізаційний підхід, метод, напрям дослідження, психологічні типології, патопсихологічні типології, прикладні психологічні типології, нормативний напрям, кореляційно-факторний напрям, диференціально-психологічна діагностика, генетична психологія, вікова та гендерна індивідуалізація, персоналістичний напрям.
2. Складіть таблицю або блок-схему основних методологічних підходів з конкретними прикладами до них.

Література:

1. Государев Н. А. Дифференциальная психология в вопросах и ответах. – М., 2008.
2. Кондрашихина О. А. Дифференциальная психология: Учеб. пос. / О.А. Кондрашихина. – К.: Центр учебной литературы, 2009. – 232 с.
3. Машков В. Н. Дифференциальная психология человека. – СПб., 2008.
4. Палій А. А. Диференціальна психологія: навч. посіб. / А. А. Палій. – К. : Академвидав, 2010. – 432 с.

5. Психология индивидуальных различий / Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 720 с.

Самостійна робота 3.

Індивідуальна специфіка психічних процесів.

Диференціальна когнітологія: відмінності у пізнавальних процесах. Сенсорномоторні стратегії. Психомоторні стилі. Індивідуальні параметри сприймання. Відмінності в образній сфері (в сфері уявлень та уяви). Типи уваги та пам'яті. Сильові характеристики мислення.

Індивідуальна специфіка психічних процесів.

1. Індивідуальні відмінності у сфері відчуттів та сприймань.
2. Відмінності в уяві та уявленнях.
3. Індивідуальні особливості уваги.
4. Індивідуальні особливості пам'яті.
5. Сильові характеристики мислення.

Самостійна робота студентів.

1. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: артикульованість сприймання, діапазон реакцій, диференціальна когнітологія, когнітивний стиль, образна сфера, перцептивний контроль, психомоторні стилі, сенсорномоторні стратегії, суб'єктивний сенсорний досвід, установка, фокус уваги, еґо-контроль, активація, воля, негативні емоції, пластичність, стиль мови, саморегуляція.
2. Підберіть методики для вивчення пам'яті, пізнавальної (відчуттів, сприймань, уяви, мислення, мовлення), емоційної та регулятивної (увага, воля) сфери людини.

Індивідуальне навчально-дослідницьке завдання (перша частина).

За допомогою психодіагностичних методик, спрямованих на вивчення пізнавальної, емоційної, регулятивної сфер людини, та самостереження визначте індивідуальні особливості своїх власних психічних процесів. Проаналізуйте одержані результати у вигляді письмового звіту, в якому дайте розгорнуту характеристику своєї когнітивної та емоційно-регулятивної сфери.

Література:

1. Кондрашихина О. А. Дифференциальная психология: Учеб. пос. / О.А. Кондрашихина. – К.: Центр учебной литературы, 2009. – 232 с.

2. Либин А. В. Дифференциальная психология: наука о сходстве и различиях между людьми. – М., 2008.
3. Палій А. А. Диференціальна психологія: навч. посіб. / А. А. Палій. – К. : Академвидав, 2010. – 432 с.
4. Психология индивидуальных различий / Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 720 с.
5. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія. – Львів: «Новий світ – 2000», 2008. – 235 с.

Самостійна робота 4.

Темперамент як психобіологічна основа особистості.

Історико-психологічний аналіз поняття темперамент. Гуморальна теорія темпераменту. Темперамент як фізіологічний фактор поведінки. Тілесні прояви темпераменту. Типологія темпераменту Ернста Кречмера та Уільяма Шелдона. Психологічна інтерпретація характеристик темпераменту. Властивості нервової системи як передумови темпераменту. Диференціальний психофізіологічний підхід до пояснення індивідуально-типологічних відмінностей (Б. М. Теплов, В. Д. Небиліцин, В. С. Мерлін). Регулятивна теорія темпераменту Яна Стреляу. Концепція структури темпераменту В. М. Русалова. Розвиток темпераменту у контексті психогенетичних та лонгітюдних досліджень. Стійкість темпераментальних показників. Темперамент у структурі індивідуальних властивостей.

Самостійна робота студентів.

1. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: активність, динаміка психічних процесів, диференціальна психофізіологія, конституціональний фактор, властивості нервової системи, соматотип, тип ВНД, темперамент, типологія темпераменту.
2. Підберіть методики для вивчення темпераменту. За допомогою цих методик визначте особливості свого темпераменту.

Література:

1. Кондрашихина О. А. Дифференциальная психология: Учеб. пос. / О.А. Кондрашихина. – К.: Центр учебной литературы, 2009. – 232 с.
2. Либин А. В. Дифференциальная психология: наука о сходстве и различиях между людьми. – М., 2008.
3. Мерлин В. С. Очерк теории темперамента. – Пермь, 1964.

4. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія. – Львів : «Новий світ – 2000», 2008. – 235 с.

Самостійна робота 5.

Характер як індивідуально-психологічна особливість людини.

Поняття характеру та його структура. «Я-концепція» як центральне утворення характеру. Самооцінка в структурі характеру. Властивості характеру. Типології характеру.

Самостійна робота студентів.

1. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: характер, структура характеру, «Я-концепція», «образ-Я», самооцінка, наполегливість, спрямованість, вольова саморегуляція, акцентуації характеру.
2. Із словників української мови випишіть поняття, якими описують характер людини.
3. Підберіть методики для вивчення характеру. За допомогою цих методик визначте особливості свого характеру.

Література:

1. Кондрашихина О. А. Дифференциальная психология: Учеб. пос. / О.А. Кондрашихина. – К.: Центр учебной литературы, 2009. – 232 с.
2. Либин А. В. Дифференциальная психология: наука о сходстве и различиях между людьми. – М., 2008.
3. Машков В. Н. Дифференциальная психология человека. – СПб., 2008.
4. Палій А. А. Диференціальна психологія: навч. посіб. / А. А. Палій. – К.: Академвидав, 2010. – 432 с.
5. Бернс Р. Развитие «Я-концепции» и воспитание. – М., 1994.

Самостійна робота 6.

Здібності та інтелект.

Поняття здібностей та інтелекту. Інтелектуальний коефіцієнт IQ. IQ і здатність до навчання. Формальний аналіз інтелекту: від загального фактору до ієрархічних моделей. Стійкість інтелектуальних вимірювань. Спадковість і середовище в детермінації інтелектуальних відмінностей. Інтелект у структурі індивідуальних властивостей. Тривожність та інтелект, темперамент та інтелект, особистість та інтелект. Коефіцієнт EQ в моделі емоційного інтелекту.

Самостійна робота студентів.

1. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: варіативність IQ, вербальний інтелект, невербальний інтелект, коефіцієнт інтелекту, спадковість, нейротизм, сенсорномоторний інтелект, здібності, емоційний інтелект.
2. Підберіть методики для вивчення інтелекту та здібностей. За допомогою цих методик визначте індивідуальні особливості свого інтелекту та здібностей.

Індивідуальне навчально-дослідницьке завдання (друга частина).

За допомогою психодіагностичних методик, спрямованих на вивчення темпераменту, характеру, здібностей та інтелекту, визначте власні індивідуально-психологічні особливості. Проаналізуйте одержані результати у вигляді письмового звіту, в якому дайте розгорнуту характеристику власної індивідуально-психологічної сфери.

Література:

1. Либин А. В. Дифференциальная психология: наука о сходстве и различиях между людьми. – М., 2008.
2. Голубева Э. А. Способности. Личность. Индивидуальность. – М., 2005.
3. Леонтьев А. Н. О формировании способностей // Вопросы психологии. – 1960. – № 1. – С.7-17.
4. Роль среды и наследственности в формировании индивидуальности человека /Под ред. И. В. Равич-Щербо. – М., 1988.
5. Симонов П. В. Эмоциональный мозг. – М., 1984.
6. Солсо Р. Л. Когнитивная психология. – М., 1996.
7. Бурлачук Л. Ф. Психодиагностика. – СПб., 2002.

Самостійна робота 7.

Стиль людини: способи взаємодії зі світом

Поняття стилю у сучасній психології. Особливості когнітивного стилю та характеристика його параметрів. Індивідуальний стиль діяльності. Концепція стилю людини О. В. Лібіна. Типологія стильової поведінки. Атрибутивний стиль та стилі реагування: механізми психологічного захисту та допінг-стратегії.

Самостійна робота студентів.

Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: стиль, когнітивний стиль, індивідуальний стиль діяльності, стиль поведінки, компенсаторність, стиль людини.

Література:

1. Климов Е. А. Индивидуальный стиль деятельности в зависимости от типологических свойств нервной системы. – Казань, 1969.
2. Кондрашихина О. А. Дифференциальная психология: Учеб. пос. / О.А. Кондрашихина. – К.: Центр учебной литературы, 2009. – 232 с.
3. Либин А. В. Дифференциальная психология: наука о сходстве и различиях между людьми. – М., 2008.
4. Палій А. А. Диференціальна психологія: навч. посіб. / А. А. Палій. – К.: Академвидав, 2010. – 432 с.
5. Психология индивидуальных различий / Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 720 с.
6. Юрченко В. І. Етнопсихологічні чинники формування образу Я особистості [Електронний ресурс] / В. І. Юрченко // Рідна мова 13 – С. 35-39. Доступ: http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/ridna_mowa_uk/index.php?page=pdf-rm-13.

Самостійна робота 8.

Особистість: диференціально-психологічний аспект.

Поняття особистості в сучасній психології. Поняття особистісної риси, запропоноване Г. Оллпортом. Механізми виникнення особистісних рис: нейрофізіологічні (Павлов, Айзенк, Гейл), фіксація установок (Норакідзе). Характеристика факторних теорій особистості. Структурно-функціональна та формально-динамічна модель особистості. П'ятифакторна модель особистості. Робота з методиками «Карта особистості», «Опитувальник Кеттелла», «Опитувальник Айзенка», «Рольова поведінка» тощо за посібником: Машков В. Н. Дифференциальная психология человека. – СПб., 2008.

Самостійна робота студентів.

1. Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: особистість, особистісна риса, екстраверсія, інтроверсія, активність, соціабельність, емоційність, тривожність, гнів, сором'язливість, п'ятифакторна модель особистості, лексичний підхід, структурно-функціональна модель особистості, формально-динамічна модель особистості.

2. Підберіть методики для вивчення особистості. За допомогою цих методик визначте особливості своєї особистості.

Література:

1. Либин А. В. Дифференциальная психология: наука о сходстве и различиях между людьми. – М., 2008
2. Машков В. Н. Дифференциальная психология человека. – СПб., 2008
3. Палій А. А. Диференціальна психологія: навч. посіб. / А. А. Палій. – К.: Академвидав, 2010. – 432 с.
4. Психология личности: Словарь-справочник / Под ред. П. П. Горностая, Т.М. Титаренко. – К., 2001.
5. Бурлачук Л. Ф. Психодиагностика. – СПб., 2002.

Самостійна робота 9.

Структурно-функціональна модель індивідуальності людини.

Поняття індивідуальності в сучасній психології. Конституціональний фактор індивідуальності. Концепція інтегральної індивідуальності В. С. Мерліна. Механізми формування і розвитку індивідуальності. Соціоекономічний статус індивідуальності.

Самостійна робота студентів.

Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: морфофункціональна асиметрія мозку, індивідні властивості, інтегральна індивідуальність, цілісність індивідуальності; диференціація, ієрархічність, координованість, інтегрованість; соціоекономічний статус індивідуальності.

Література

1. Мерлин В. С. Очерк интегрального исследования индивидуальности. – М., 1986.
2. Палій А. А. Диференціальна психологія: навч. посіб. / А. А. Палій. – К.Академвидав, 2010. – 432с.
3. Кэлвин С. Теории личности [Текст]: учеб. пособие / Кэлвин С. Холл, Гарднер Линдсей; пер. с англ. И. Гриншпун., 1999. – 592 с.
4. Райгородский Д. Я. Психология личности.Зарубежная психология. [Текст]:Хрестоматия / Д. Я. Райгородский. – 2002. – 512 с.

Самостійна робота 10.

Статеві-вікові відмінності між людьми.

Віковий вимір життєвого простору людини. Генетична обумовленість індивідуального розвитку. Соціальні фактори індивідуального розвитку. Статеві відмінності і статево-рольова поведінка. Статева диференціація. Фактор статі і психіка. Соціальні стереотипи справжнього чоловіка та жінки. Статево-рольова поведінка: маскуліність, фемінність, андрогінність. Стили батьківського виховання.

Самостійна робота студентів

Випишіть із психологічних словників ключові поняття теми: біологічний годинник, соціальний годинник, ментальний час, психологічний вік, вікові відмінності, статеві відмінності, статево-рольова поведінка, «справжній чоловік», «справжня жінка», маскуліність, фемінність, андрогінність. За допомогою психодіагностичних методик, спрямованих на вивчення особистості, індивідуального стилю діяльності та спілкування, статевих особливостей, визначте власні параметри цих феноменів. Проаналізуйте одержані результати у вигляді письмового звіту, в якому дайте розгорнуту характеристику власної особистості, стилю діяльності та спілкування і статевих особливостей. Складіть узагальнену характеристику власної особи у вигляді ІНДЗ на тему: «**Я-особистість**» або «**Я-індивідуальність**».

Література:

1. Либин А. В. Дифференциальная психология: наука о сходстве и различиях между людьми. – М., 2008.
2. Палій А. А. Дифференціальна психологія: навч. посіб. / А. А. Палій. – К.: Академвидав, 2010. – 432с.
3. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Дифференціальна психологія. – Львів:«Новий світ – 2000», 2008. – 235 с.
4. Горностай П.П. Гендерні студії: освітні перспективи (навч.-метод. матеріали)[Електронний ресурс] – К.: ПЦ «Фоліант», 2003. – С. 5-21. Доступ до ресурсу: <http://gorn.kiev.ua/publ21.htm>
5. Государев Н. А. Дифференциальная психология в вопросах и ответах. – М., 2008.
6. Машков В. Н. Дифференциальная психология человека. – СПб., 2008.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ЗАПИТАННЯ

1. Предмет та завдання диференційної психології.
2. Взаємодія генотипу і середовища.

3. Основні напрямки дослідження темпераменту.
4. Особливості становлення диференційної психології, як галузі психологічної науки.
5. Нейрофізіологія індивідуальних відмінностей.
6. Проблема вивчення психодинамічних властивостей темпераменту.
7. Структура людської індивідуальності.
8. Індивідуальність людського мозку.
9. Критика оцінювального підходу до темпераменту.
10. Методи диференційної психології.
11. Проблема функціональної спеціалізації півкуль головного мозку, їх взаємодія.
12. Проблема індивідуального стилю діяльності.
13. Структура людської індивідуальності за Б.Г.Ананьєвим.
14. Часові фактори переробки інформації.
15. Типології вивчення характеру в диференційній психології
16. Класифікація методів
17. Енергетичні фактори роботи мозку.
18. Характер, проблема типології характерів.
19. Організаційні методи.
20. Здібності в структурі індивідуальності.
21. Типологічні підходи до вивчення характеру на рубежі 19 ст.
22. Емпіричні методи.
23. Дослідження інтелектуальних здібностей. (Ч.Спірмен, В.Штерн, К. Бюллер)
24. Типологія акцентуацій у підлітків за Лічко.
25. Методи обробки даних.
26. Теорії різноманітності інтелектів.
27. Типологія акцентуації дорослих людей за Леонгардом.
28. Інтерпретаційні методи.
29. Поняття обдарованості та геніальності.
30. Соціальна типологія характерів Фромма.
31. Проективні, графологічні методи.
32. Психогенетика окремих здібностей.
33. Біологічне дозрівання і психічний розвиток.
34. Загальні поняття про властивості нервової системи.
35. Психогенетика загального інтелекту.
36. Загальні поняття про психофізіологічне дозрівання.
37. Психофізіологія індивідуальних відмінностей.
38. Основні поняття психогенетики і методи психогенетичних досліджень.
39. Функціональні критерії дозрівання.

40. Властивості нервової системи і загальні здібності.
41. Рефлекторні критерії дозрівання.
42. Критичні і сенситивні періоди розвитку.
43. Властивості нервової системи і спеціальні здібності.
44. Темп дозрівання.
45. Психогенетика індивідуальних відмінностей.
46. Методи вивчення властивостей нервової системи.
47. Акселерація і ретардація.
48. Пластичність і сенситивність ЦНС в онтогенезі.
49. Психогенетика індивідуальних відмінностей.
50. Збагачення і збіднення середовища.
51. Вплив середовища на дозрівання ЦНС у дітей.
52. Теорії психологічної статі.
53. Стереотипність статевої поведінки.
54. Етологія статі.
55. Трансформація загальнонаукових методів в диференційній психології.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

(Основна)

1. Анастасі А. Диференційна психологія. – М.: Апрель-Пресс, 2001. – 745 с.

2. Асмолов А.Г. Личность как предмет психологического исследования. – М., 1984.
3. Либин А. Дифференциальная психология: На пересечении европейских, российских и американских традиций: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – 3-е изд. Испр. – М.: Смысл; Издательский центр «Академия», 2004. – 527 с.
4. Психология индивидуальных различий / Под ред. Ю.Б.Гиппенрейтер и В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, 2000. – 776 с., ил. – (серия, Хрестоматия по психологии).
5. Гуревич К.М. Проблема социального и биологического в дифференциальной психофизиологии // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М., 1982.
6. Егорова М.С. Психология индивидуальных различий. – М.: Планета детей, 1997. – 325 с.
7. Кратный психологический словарь. – М., 1985.
8. Леонтьев А.Н. Индивид и личность // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М., 1982. – С. 15-20.
9. Леонгард К. Акцентуированные личности. – Ростов/н/Д.: Феникс, 2000. – 536 с.
10. Мерлин В.С. Очерк интегрального исследования индивидуальности. – М., 1968.
11. Небылицин В.Д. Основные свойства нервной системы человека. – М., 1966.
12. Равич-Щербо И.В. Исследование природы индивидуальных различий методом близнецов // Психология индивидуальных различий. Тексты. – М.: Аспект-Пресс, 1999. – 445 с.
13. Годфруа Ж. Что такое психология. – Кн.1 и 2. – М., 1992.
14. Крайг Г. Психология развития. – СПб.: Питер, 2000. – 980 с.
15. Хорни К. Женская психология. – СПб., 1993. – 220 с.
16. Нартова-Бочавер С.К. Дифференциальная психология: Учебное пособие / М.: Флинта, Московский психолого-социальный институт, 2003. – 280 с.
17. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис. – М.: Прогресс, 1996. – 338 с.

Методичне забезпечення

1. Моначин І.Л. «Стежка до власного «Я»» Зошит для студентів-психологів з курсу «Диференційна психологія» ТНТУ ім. І.Пулюя.
2. Життєві кризи особистості: науково-методичний посібник: у 2 частинах. – К.: ІЗМН, 1998.
3. Лыткин В.М., Шамрей В.К., Койстрик К.Н. Посттравматические стрессовые расстройства. – СПб.: ВМедА, 1999. – 91 с.
4. Методическое пособие по работе с посттравматическими стрессовыми расстройствами. – СПб.: Гармония, 2001. – 105 с.
5. Романова Е.В., Потемкина О.Ф. Графические методы в психологической диагностике. – М.: Дидакт, 1992. – 278 с.
6. Комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (КНМЗД).
7. Ілюстративні та додаткові матеріали.
8. Відео та аудіо матеріали.
9. Картки з індивідуальними тестовими завданнями (додаток 2).
10. Психологічні вправи для роботи у групі.

Інформаційні ресурси

1. Україно-Американское Бюро защиты прав человека. /<http://humanrights.kiev.ua/> 20.11.2009.

<u>Загальні методичні поради</u>	3
<u>Перелік тем та завдань для самостійної роботи</u>	5
<u>Самостійна робота 1.</u>	
<u>Загальні положення та методологічні засади диференціальної психології</u>	5
<u>Самостійна робота 2.</u>	
<u>Основні методологічні підходи до диференціальної психології</u>	6
<u>Самостійна робота 3.</u>	
<u>Індивідуальна специфіка психічних процесів.</u>	7
<u>Самостійна робота 4.</u>	
<u>Темперамент як психобіологічна основа особистості.</u>	8
<u>Самостійна робота 5.</u>	
<u>Характер як індивідуально-психологічна особливість людини.</u>	9
<u>Самостійна робота 6.</u>	
<u>Здібності та інтелект.</u>	9
<u>Самостійна робота 7.</u>	
<u>Стиль людини: способи взаємодії зі світом</u>	10
<u>Самостійна робота 8.</u>	
<u>Особистість: диференціально-психологічний аспект.</u>	11
<u>Самостійна робота 9.</u>	
<u>Структурно-функціональна модель індивідуальності людини.</u>	12
<u>Самостійна робота 10.</u>	
<u>Статеві-вікові відмінності між людьми.</u>	13
<u>Екзаменаційні запитання</u>	14
<u>Рекомендована література</u>	16

ДЛЯ НОТАТОК

Навчально-методична література

Моначин І.Л.

**Методичні вказівки
для самостійних робіт
з курсу «Диференціальна психологія»**

для студентів спеціальності 053 “Психологія”
усіх форм навчання

Комп’ютерне макетування та верстка М. М. Мисак

Формат 60x90/16. Обл. вид. арк. ... Тираж 10 прим. Зам. №

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя.
46001, м. Тернопіль, вул. Руська, 56
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК № 4226 від 08.12.11.